

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR RÖPLAPJAINAK DIGITALIZÁLÁSA

A kora újkor embere is örömmel fogadta a távoli területekről érkező híreket. A híralapú sajtótermékek révén nemcsak a politikai, gazdasági, kulturális elit, hanem a közemberek is hírhez jutottak. Az elsősorban városlakó hírolvasót véleményalkotásában többféle hatalmi érdek próbálta befolyásolni, a kor nyilvánosságát viszont egyik véleményformáló központ sem tudta végérvényesen kisajátítani.

A XVI–XVII. században a háborúk és vallási mozgalmak a társadalom minden rétegét érdekelték, érthető tehát, hogy a nyilvánosság a szövegtöbbszörözés gutenbergi találmányát is igényelte. Elgondolkodtató, hogy a különböző hatalmi csoportok vagy felekezetek érdekeinek megfelelően egy-egy háborús konfliktusnak vagy békés eseménynek azonos területen és nyelvi közegben többféle nyilvánossága létezett.

A török elleni harc mindig a nemzetközi érdeklődés homloterében állt. Magyarország „ősellenséggel” vívott küzdelme az egész keresztény világ közügyének számított. Az Oszmán Birodalommal folytatott harcokról szóló hírek elsősorban a német nyelvterületen élő olvasóközönséget érintették. A XVI. században közel kétszáz német városban működött könyvnyomtató műhely, a XVII. század végére közel egymillió főre tehető a potenciális németajkú hírolvasók száma.

Természetesen Itália, Franciaország és Németalföld műhelyeiben is készültek (általában *Relazioni, Avvisi, Copyen, Sommaire, Relation* címkezdettel) a korabeli magyarországi harci eseményekről szóló, valamint a reformáció hitvitáival kapcsolatos nyomtatványok, röplapok.

A RÖPLAPIRODALOM KUTATÁSA

A magyar vonatkozású röplapirodalom kutatását komoly nemzetközi szakirodalom segíti. A hazai alapvetések közül meg kell említeni Kertbeny Károly (*Magyarországra vonatkozó régi német nyomtatványok 1454–1600*. Budapest, 1880.), Ballagi Aladár (*Buda és Pest a világirodalomban 1473–1711*. Budapest, 1925.), Hubay Ilona (*Magyar és magyar vonatkozású röplapok, újságlapok, röpiratok az Országos Széchényi Könyvtárban 1480–1718*. Budapest, 1948.) munkásságát, és ebből a szempontból is felbecsülhetetlen jelentőségű Apponyi Sándor *Hungarica*-gyűjteménye.

A török kor német újságirodalmáról Benda Kálmán adott áttekintést (*A törökkor német újságirodalma. A XVI–XVII. századi német hírlapok magyar vonatkozásainak forráskritikájához*. Budapest, 1942.), Köpeczi Béla Thököly Imre nemzetközi megítélését elemezte (*„Magyarország a kereszténység ellensége”. A Thököly-felkelés az európai közvéleményben*. Budapest, 1976.). Németh S. Katalin az egyik legjelentősebb német barokk könyvtár, a wolfenbütteli Herzog August Bibliothek magyar vonatkozású anyagának háromkötetes katalógusát 1992-ben tette közzé. G. Etényi Nóra doktori mester munkája kibővített változatában az 1663–1664. évi háború példáján a korabeli információs csatornákat és a röplapok, hírlevelek és hetilapok hitelességét vizsgálta (*Hadszintér és nyilvánosság. A magyarországi török háború hírei a 17. századi német újságokban*. Budapest, 2003.).

ONLINE ADATBÁZIS

Az Országos Széchényi Könyvtárnak a Régi Nyomtatványok Tárában elhelyezett röplapgyűjteményét a könyvtár törzsgyűjteményéből választották le. Az itt található – általában párleveles, negyedréti alakú – nyomtatványok korabeli tudósításokat tartalmaznak hazánk történelmi eseményeiről (1718-ig). A nemzeti könyvtár ezeket a fontos kordokumentumokat elektronikus formában, online módon is szolgáltatja a Magyar Elektronikus Könyvtár felületén keresztül: <http://mek.oszk.hu>. A nyitó oldalon az *összetett* keresést, majd a dokumentumtípusnál a *muzeális dokumentumot* célszerű kiválasztani. A több mint ezer nyomtatványt tartalmazó röplapgyűjtemény számos darabja már most teljes terjedelmében (PDF-file) olvasható, a maradék röplapok betöltése folyamatosan történik.

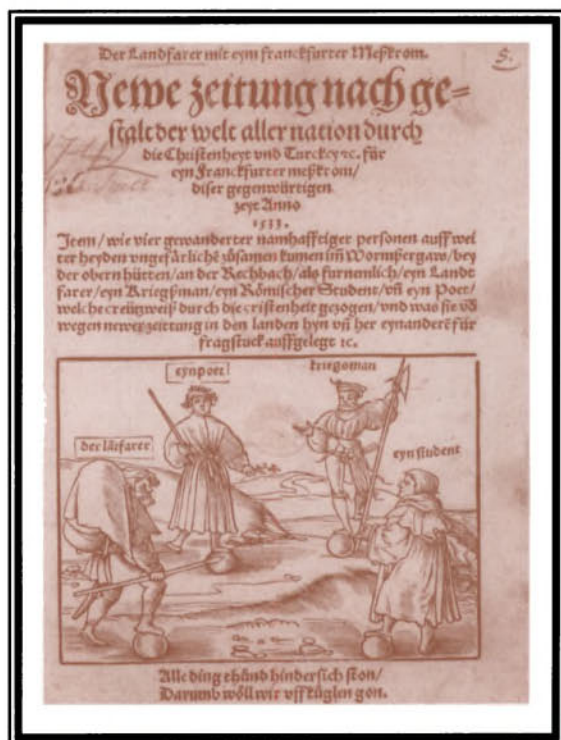
A már most fellapozható *Ain grosz Wunderzaichen...* (Augsburg, 1514. = Röpl. 18) című röplap a kereszties sereg 1514-es gyülekezéséről és a parasztháború megindulásáról tájékoztat. A *Künig Ferdinanden zu Hungern unnd Beheim... Einreytten und Krönung zu Stulweyssenburg in Hungern Anno 1527* című dokumentum (Augsburg, 1527. = Röpl. 78(2)) I. Ferdinánd székesfehérvári megkoronázásáról tudósít. A *New Zeytung, wie der turckischen Keyser mit dem König von Ungern dye Schlacht gethan hat auff den Tag Johannis*

Enthauptung (Erfurt, 1526. = Röpl. 67) a tragikus mohácsi vérszről számol be.

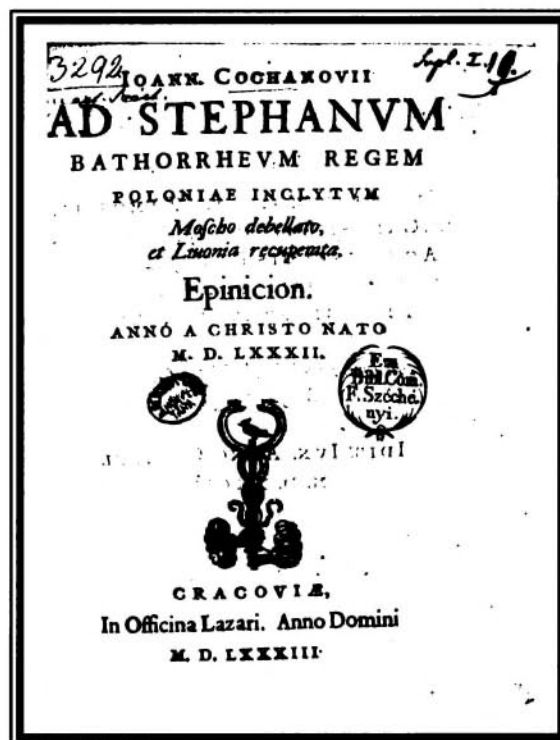
A mai szóval *röplapnak* nevezett nyomtatványok ünnepi beszédek megjelentetésére is alkalmasak voltak. Az *Oratio ad salutandam... Mariam... sponsam designatam Ludovici Ungariae Bohemiaeque regis...* című kiadvány

(Bécs, 1514. = Röpl. 19) a humanista Sebastian Winderlnek Habsburg Máriához, a későbbi II. Lajos magyar király leendő feleségéhez intézett üdvözlő beszédét tartalmazza.

Ekler Péter
ekler@oszk.hu

Der Landfarer mit eym franckfurter Messkrom.
Newe Zeitung nach Gestalt der Welt... Anno 1533.
Item wie vier gewanderter namhafftiger Personen... zusammen
kumen im Wormsergaw. (1533.)
A mű szereplői – egy költő, egy utazó, egy katona és egy diák – aktuális kérdésekről, a törökök eredetéről és hódításaikról beszélgetnek.
(Országos Széchényi Könyvtár, Röpl. 153)

Jan Kochanowski: *Ad Stephanum Bathorrhheim regem Poloniae... epinicion...* 1582. (Krakkó, 1583.)
Költemény Báthory István lengyel király oroszok felett aratott győzelme alkalmából.
(Országos Széchényi Könyvtár, Röpl. 302)

Auszug etlicher
Zeitungen / von der Türcken
Kriegshandlung vor Zigeth / vnd an-
dern orten im Königreich Hun-
gern / auch auf dem Adria-
tischen Meer.
1566.

**Gedruckt zu Nürnberg / durch
Valentin Genßler.**

*Auszug etlicher Zeitungen, von der türcken Kriegshandlung vor Zigeth und andern Orten im Königreich
Hungern, auch auf dem Adriatischen Meer. 1566.*

(Nürnberg, 1566.)

A nyomtatvány – egyéb hadi események mellett – Szigetvár ostromáról és Zrínyi Miklós
helytállásáról számol be.

(Országos Széchényi Könyvtár, Röpl. 246)

*Künig Ferdinanden zu Hungern unnd Beheim... Einreytten und Krönung zu Stulweyssenburg
in Hungern Anno 1527.*

(Augsburg, 1527.)

Tudósítás Ferdinánd Székesfehérvárra való bevonulásáról, magyar királlyá és felesége magyar királynévá történő koronázásáról.

(Országos Széchényi Könyvtár, Röpl. 78/2)